

Набуває змін структура суспільного шару, що мало вплив на формування свідомості і здійснення діяльності щодо реорганізації господарств і способів їх функціонування, а також суспільної чи публічної діяльності. У цьому контексті вказано на роль громадських організацій і товариств, перш за все вплив Землеробського Товариства.

Ключові слова: капіталізм, землеробство, XIX століття, економіка, Королівство Польське.

Студницькая–Маряничук К., доктор, ад'юнкт отдела истории XIX в., Институт истории Академии им. Яна Длугоша в Ченстохове (Польша, Ченстохова), k.studnicka@op.pl

Капиталистические тенденции в польском земледелии XIX века

Представлена картина главных изменений, которые происходили в земледелии в XIX веке. Начало этого процесса имело место в конце XIX века, когда значительно выросла заинтересованность аграрным производством. Земледелие начало превращаться, изменяя свой характер из традиционного и натурального на производственно-товарный, из экономики, которая основывалась на опыте ежедневной работы многих поколений крестьян в современное земледелие, используя достижения техники и науки. Большую роль сыграли землевладельцы, потому что значительное количество землевладельцев имели влияние наподобие польского земледелия и процесс приспособления сельского хозяйства, к потребностям рынка, который формировался в условиях капиталистической экономики. Приобретает изменений структура общественного слоя, что имело влияние на формирование сознания и осуществление деятельности относительно реорганизации хозяйства и способов их функционирования, а также общественной или публичной деятельности. В этом контексте указано на роль общественных организаций и обществ, прежде всего влияние Земледельческого Общества.

Ключевые слова: капитализм, земледелие, XIX век, экономика, Королевство Польское.

* * *

УДК 636.082:009

Бей Р. В.,
кандидат технічних наук, директор,
ДНУ «Український науково-дослідний інститут
спирту і біотехнології продовольчих продуктів»
(Україна, Київ), bey_roman@ukr.net

Розроблення проблем механізації тваринництва в контексті діяльності Всеукраїнської академії сільськогосподарських наук (1931–1935)

Висвітлено передумови становлення, організаційні засади та напрями діяльності сектору механізації і електрифікації сільського господарства Всеукраїнської академії сільськогосподарських наук. Узагальнено основні здобутки науково-дослідних установ сектору з дослідження доїльних апаратів та мікрофлори молока, механізації процесів годівлі та догляду за тваринами, титзації інкубаторів, розроблення проекту дослідної конвеєрної молочної ферми. Охарактеризовано недоліки в роботі сектору та переобачувані шляхи їх вирішення. Дослідження ґрунтуються на використанні комплексу заальонаукових, структурно-функціональних та історичних методів, а також широкої джерельної бази, основу якої складають архівні документи.

Ключові слова: механізація тваринництва, машинне доїння, молочно ферма, технологія утримання, інкубація, кормовиробництво.

Збільшення виробництва продукції тваринництва в Україні ґрунтується як на основі зростання генетичного потенціалу продуктивності худоби, так і впровадження інтенсивних технологій та освоєння нової техніки. Комплексна механізація і автоматизація виробничих процесів є невід'ємною частиною промислової технології тваринництва, його технічною основою. Вона передбачає механізоване виконання основних виробничих процесів з підготування кормів, годівлі і напування тварин, прибирання і переробки гною, створення необхідного мікроклімату приміщень тощо.

На основі історіографічного аналізу проблеми встановлено, що окремі етапи і напрями механізації галузі тваринництва були висвітлені в наукових працях П. А. Власюка, О. П. Деркача, А. М. Бірюка та ін. [1; 2; 3]. Однак до цього часу ґрунтовно не вивчено

особливості діяльності галузевих наукових установ з розроблення проблем машинного доїння, механізації процесів підготовки і подачі кормів, інкубації яєць сільськогосподарської птиці в роки діяльності ВУАСГН. З огляду на зазначене ці завдання висувалися на перший план при проведенні даного дослідження. Автором використано історичні (порівняльно-історичний, предметно-хронологічний), загальнонаукові (аналіз, синтез, логічний) та джерелознавчий методи дослідження.

Сектор механізації ВУАСГН створено в травні 1931 р. для планово-методичного керівництва роботою науково-дослідних установ в галузі механізації сільського господарства. Він поділявся на підрозділи: енергетики та електрифікації; механізації рослинницької галузі; механізації тваринництва та транспорту. Роль координаційного центру в галузі механізації сільського господарства у союзному масштабі покладалася на Всесоюзний інститут електрифікації сільського господарства (ВІЕСГ), республіканському – на Український науково-дослідний інститут механізації і електрифікації сільського господарства (УНДІМЕСГ). Зокрема, завдання останнього полягали в раціональному тракторо- і машинокористуванні; поглибленому лабораторному вивченні машин та окремих органів, пов'язаних з ґрунтовними теоретичними дослідженнями; економічній оцінці сільськогосподарських машин та знярядь і механізації процесу в цілому [6, арк. 3].

Як свідчать архівні матеріали, УНДІМЕСГ здійснював свою роботу через філіали та сектори механізації галузевих науково-дослідних інститутів. Сектори здійснювали нескладні проектування і конструювання сільськогосподарських машин і тракторів, їх випробування та вдосконалення, проводили роботу з експлуатації, догляду і ремонту машинно-тракторного парку, організували опірно-дослідні пункти з механізації сільського господарства в радгоспах і МТС, планували та контролювали їх роботу. Основні зусилля опірно-дослідних пунктів з механізації концентрувалися на питаннях експлуатації машинно-тракторного парку, формулюванні технічних вимог сільськогосподарського виробництва до тракторів і машин тощо [6, арк. 3–5].

Організаційні засади діяльності УНДІМЕСГ і секторів механізації галузевих науково-дослідних інститутів визначалися наступними принципами: науково-дослідна мережа з механізації сільського господарства УРСР працювала за єдиним планом, складеним УНДІМЕСГ і затвердженим ВУАСГН; планово-методичне керівництво науково-дослідною роботою здійснював УНДІМЕСГ; керівниками секторів механізації галузевих наукових установ і опірно-дослідних пунктів з механізації в радгоспах і МТС були замісники їх директорів і призначалися за погодженням з УНДІМЕСГ; сектори механізації галузевих інститутів у плановому порядку забезпечували своєю виробничою базою теми, що виконувалися УНДІМЕСГ [6, арк. 21].

Співпраця УНДІМЕСГ з галузевими науково-дослідними інститутами ґрунтувалася на таких положеннях: робота з механізації сільського господарства повинна стати складовою частиною роботи кожної галузевої наукової установи. УНДІМЕСГ проводив самостійну поглиблену роботу з питань механізації в господарствах, МТС і колгоспах, а також в лабораторних

умовах. Особливу увагу надавали максимальному форсуванню перекваліфікації агрономів на інженерів–механіків сільського господарства. УНДІМЕСГ мав стати центром пропаганди з питань організації та механізації сільського господарства, забезпечити планомірне опанування технікою [6, арк. 4].

Уже в перший рік функціонування сектору відбулася перша Всеукраїнська конференція з механізації та електрифікації сільського господарства (28–30 червня 1931 р.), яка підвела підсумки діяльності галузевих науково–дослідних інститутів з розроблення даного напрямку. Зокрема, було констатовано, що ВІЕСГ не забезпечував планового й методичного керівництва науково–дослідною роботою в УРСР і не намагався раціонально постачати апаратуру та машини науковим установам. Профільні науково–дослідні інститути майже зовсім не займалися питаннями механізації і електрифікації сільського господарства, як виняток, проводили незначного масштабу окремі роботи з машин випробування.

Відмічено цілковиту відсутність науково–дослідної роботи в галузі механізації молочної тваринництва, її відірваність від виробничої бази радгоспів і колгоспів; брак кадрів для механізації та електрифікації молочної тваринництва. Укрмолоктрест не проводив належної роботи щодо перевірки та концентрації в спеціально виділених радгоспах засобів механізації. Вказувалося також на відірваність науково–дослідної роботи від масового дослідництва та масової преси [4, арк. 54–57].

На основі аналізу архівних матеріалів встановлено, що в подальшому зусиллями УНДІМЕСГ частково досліджено проблему кормозапарників та коренерізків. Робота Полтавського науково–дослідного інституту свинарства спрямовувалася переважно на вирішення питань механізації годівлі та догляду свиней. Південним інститутом молочної тваринництва та Всеукраїнським інститутом тваринництва досліджено стаціонарну доїльну установку «Альфа–Лаваль». Виконано порівняльні дослідження доїльних апаратів, а також мікрофлори молока у зв'язку з механічним доїнням. Всеукраїнський науково–дослідний інститут птахівництва займався питаннями типізації інкубаторів, технікою брудерації. Найбільшим здобутком цього періоду було розроблення Хортицькою дослідною станцією механізації і електрифікації сільського господарства проекту дослідної конвеєрної молочної ферми на 500 голів, яка відповідала ідеї реконструкції соціалістичного тваринництва, спеціалізації процесів виробництва [8, арк. 3; 5, арк. 53].

Як засвідчив аналіз, за час існування ВУАСГН сектором механізації і електрифікації сільського господарства надавалося недостатньо уваги питанням механізації тваринництва. Так, у тематичному плані сектору на 1933 р. було включено лише 2 завдання, що стосувалися даної галузі: 1) вивчення існуючих інкубаторів, вибір типу і розроблення проектів будівлі для конструювання експериментального зразка; 2) вивчення існуючих батарейних брудерів, вибір типу і розроблення завдань для конструювання вдосконаленого батарейного брудера (механізація прибирання посліду в брудерах, механізація роздачі корму, механізація чищення годівниць і напувалок в брудерах) [9, арк. 9–11].

За весь час функціонування сектору питання навантаження і розвантаження гною, транспортування

молока, водопостачання до стійл, механізація роздавання кормів, очистки молока, вентиляції залишалися не вирішеними. Господарські організації застосовували механізацію на зразок закордонних практик, не маючи ніякого зв'язку з науковими установами. Імпортує устаткування для механізації доїння не використовувалося через відсутність деяких частин до апаратів; масове замовлення на устаткування проводили без попереднього вивчення та критичної оцінки машин. Не проведено порівняльну оцінку найбільш поширених у зарубіжних країнах доїльних машин, їх продуктивності та пристосованості до умов вітчизняного виробництва. Не достатньо вивчався вплив біологічних, зоотехнічних та інших факторів при механізації доїння [10, арк. 3; 11, арк. 4].

На нашу думку, перш за все, недоліки в роботі сектору були зумовлені його недосконалою організаційною структурою, слабким фінансуванням науково–дослідної роботи, відставанням галузі тваринництва та вітчизняного сільськогосподарського машинобудування в СРСР цього періоду. Значний негативний вплив на розгортання системних галузевих досліджень чинили процеси політизації науки, у зв'язку з чим ВУАСГН як осередок до певної міри незалежної науки було ліквідовано 29 вересня 1935 р.

Таким чином, питання механізації у тваринництві вперше поставлено на наукову основу в роки існування ВУАСГН. Наукові дослідження цього періоду, які здійснювалися під науково–методичним керівництвом сектору механізації і електрифікації ВУАСГН, першочергово, спрямовувалися на порівняльне вивчення зарубіжних доїльних апаратів і обладнання, мікрофлори молока, механізації процесів годівлі та догляду за тваринами, типізації інкубаторів. Як найбільший здобуток цього періоду було розроблення проекту дослідної конвеєрної молочної ферми на 500 голів. Виконанню поставлених завдань не сприяла недосконалість організаційної структури сектору, дрібною та паралелізмом в роботі галузевих науково–дослідних установ, їх слабкий зв'язок з виробництвом, недостатнє фінансування та кадрове забезпечення.

На перспективу є доцільним проведення порівняльного аналізу програми наукової діяльності і здобутків сектору механізації і електрифікації ВУАСГН та його наступників – Лабораторії машинобудування і проблем сільськогосподарської механіки Відділу сільськогосподарських наук АН УРСР (1945–1956) та Відділення механізації і електрифікації сільського господарства УАСГН (1956–1962).

Список використаних джерел

1. Бірюк А. М. Науково–дослідна діяльність Лабораторії машинобудування і проблем сільськогосподарської механіки при Відділі сільськогосподарських наук АН УРСР (1945–1956) / А. М. Бірюк // Матер. наук. конф. з актуальних питань вітчизняної, всесвітньої та історії освіти, науки і техніки. – Луганськ, 2008. – С. 3–4.
2. Власюк П. А. Основні підсумки і чергові завдання наукової діяльності закладів УАСГН / П. А. Власюк // Вісник сільськогосподарської науки. – 1958. – №1. – С. 3–22.
3. Деркач О. П. Здобутки Лабораторії машинобудування і проблем сільськогосподарської механіки [Електронний ресурс] / О. П. Деркач // Історія науки і біографістика. – 2008. – Вип. 2. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/E-journals/INB/2008-2/08doppsm.pdf>. – Заголовок з екрана.
4. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф.1055. – Оп.1. – Спр.127. – 194 арк.

5. Там само. – Спр.523. – 60 арк.
6. Там само. – Спр.549. – 83 арк.
7. Там само. – Спр.560. – 19 арк.
8. Там само. – Спр.743. – 27 арк.
9. Там само. – Спр.746. – 13 арк.
10. Там само. – Спр.1338. – 4 арк.
11. Там само. – Спр.1339. – 5 арк.

References

1. Birjuk A. M. Naukovo-doslidna dijial'nist' Laboratorii' mashynobuduvannya i problem sil's'kogospodars'koi' mehaniky pry Viddili sil's'kogospodars'kyh nauk AN URSR (1945–1956) / A. M. Birjuk // Materialy naukovoi' konferencii' z aktual'nyh pytan' vitchyznjanoi', vsvesvitn'oi' ta istorii' osvity, nauky i tehniky. – Lugans'k, 2008. – S.3–4.
2. Derkach O. P. Zdobutky Laboratorii' mashynobuduvannya i problem sil's'kogospodars'koi' mehaniky [Elektronnyj resurs] / O. P. Derkach // Istorija nauky i biografistyka. – 2008. – Vyp.2. – Rezhym dostupu: <http://www.nbuv.gov.ua/E-journals/INB/2008-2/08doppm.pdf>. – Zagolovok z ekrana.
3. Vlasyuk P. A. Osnovni pidsumky i chervovi zavdannya naukovoi diyal'nosti zakladiv UASHN / P. A. Vlasyuk // Visnyk sil's'kogospodars'koyi nauky. – 1958. – №1. – S.3–22.
4. Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv vshchychk orhaniv vlady i upravlinnya Ukrainy. – F.1055. – Op.1. – Spr.127. – 194 ark.
5. Там само. – Спр.523. – 60 арк.
6. Там само. – Спр.549. – 83 арк.
7. Там само. – Спр.550. – 84 арк.
8. Там само. – Спр.743. – 27 арк.
9. Там само. – Спр.746. – 13 арк.
10. Там само. – Спр.1338. – 4 арк.
11. Там само. – Спр.1339. – 5 арк.

Bey R. V., Candidate of Technical Sciences, Director, SSI «Ukrainian Research Institute of Alcohol and Biotechnology of Food Products» (Ukraine, Kyiv), bey_roman@ukr.net

Development of problem of mechanization of animal husbandry in the context of the Ukrainian Academy of Agricultural Sciences activity (1931–1935)

The article highlights the prerequisites of development, institutional framework, activity of Sector of Mechanization and Electrification of Agriculture of the Ukrainian Academy of Agricultural Sciences. The main achievements of the scientific research institutions for testing of milking machines and milk micro-flora, mechanization of feeding and caring for the animals, typing incubators, project development pipeline of experimental dairy farm summarized. Characteristic of the Sector shortcomings and provided their solutions were made. The researching is based on the use of complex of general scientific, structural and functional, historical methods, as well as a large base of source, which becomes the basis of archival documents.

Keywords: mechanization of animal husbandry, machinery milking, dairy farm, technology of keeping, incubation, feed production.

Бей Р. В., кандидат технических наук, директор, ДНУ «Украинский научно-исследовательский институт спирта и биотехнологии продовольственных продуктов» (Украина, Киев), bey_roman@ukr.net

Разработка проблем механизации животноводства в контексте деятельности Всеукраинской академии сельскохозяйственных наук (1931–1935)

Освещены предпосылки становления, организационные основы, направления деятельности Сектора механизации и электрификации сельского хозяйства Всеукраинской академии сельскохозяйственных наук. Обобщены основные достижения научно-исследовательских учреждений Сектора по исследованию доильных аппаратов и микрофлоры молока, механизации процессов кормления и ухода за животными, типизации инкубаторов, разработки проекта опытной конвейерной молочной фермы. Наведена характеристика недостатков в работе Сектора и предусмотрены пути их решения. Исследование основывается на использовании комплекса общенаучных, структурно-функциональных и исторических методов, а также обширной базы источников, основу которой составляют архивные документы.

Ключевые слова: механизация животноводства, машинное доение, молочная ферма, технология содержания, инкубация, кормопроизводство.

* * *

УДК 94(430+520)

Білоконь А. О.,
аспірантка кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики, Чорноморський державний
університет ім. Петра Могили (Україна, Миколаїв),
alona.bilokon@gmail.com

**ПОЛІТИЧНИЙ АРХІВ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО
ВІДОМСТВА НІМЕЦЬЧИНИ ПРО НІМЕЦЬКО-ЯПОНСЬКІ
ВІДНОСИНИ 30-х РР. ХХ СТОЛІТТЯ**

Політичний архів зовнішньополітичного відомства Німеччини як джерело дослідження німецько-японських відносин. Основна мета статті – зробити аналіз архівних матеріалів, що стосуються розвитку німецько-японських відносин в 30-х рр. ХХ століття та підписання Антиконтинентського договору 1936 року.

Методологічна основа дослідження базується на принципах історизму, послідовності, об'єктивності, структурованості та детермінізму.

На основі німецькомовних архівних джерел було зроблено аналіз становлення та розвитку відносин між Німеччиною та Японією. Історично цікавими є матеріали політичного архіву зовнішньополітичного відомства Німеччини. Тут зібрані офіційні документи, листування, поточна документація доповіді дипломатів та консулів стосовно міждержавних, переважно політичних, відносин досліджуваних країн. Автор зупиняється більш детально на деяких матеріалах Політичного відділу VIII, що включає відносини з Китаєм, Японією, Маньчжурією, Філіппінами, Східною Азією та ін. Автором опрацьовано підрозділ «Jara», кожен з 30 підрозділів якого містить близько 300 фоліантів.

Ключові слова: Антиконтинентський договір, Друга світова війна, нацистська пропаганда, німецько-японські відносини, політичний архів зовнішньополітичного відомства Німеччини.

Найбільш ґрунтовним джерелом дослідження німецько-японських довоєнних відносин є матеріали політичного архіву зовнішньополітичного відомства Німеччини (Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes), що розташований у Берліні.

У підрозділі R104879 було знайдено переписку Кокі Хірота (Koki Hirota), міністра закордонних справ Японії, з рейхсканцлером Адольфом Гітлером. У листі від 1 квітня 1937 року [1], в якому пан Хірота виказує велику повагу до Гітлера і свою радість, що він був прем'єр-міністром, коли Японія підписала Антиконтинентський договір з Німеччиною, він зазначав: «Ваше ясновельможносте, з великим задоволенням я скористався можливістю висловити Вашій ясновельможності свої особисті вітання через пана Хісаші Ішіда, який був одним із моїх особистих секретарів під час строку мого перебування на посаді, ще донедавна, прем'єра, і який ненадовго відправився до Європи для проведення перевірки. Я вважаю, що для мене це велика честь і величезна вдача стати прем'єр-міністром у той час, коли Японія уклала з Німеччиною Антиконтинентський пакт. Це визначна подія, що дала початок новій епіс в традиційно теплих відносинах обох країн. Цей пакт свідчить про той факт, що наші дві нації тісно пов'язані разом міцною мотузкою спільних інтересів і я вірю, що він доведе свою важливу роль для подальшого покращення відносин між нашою імперією та Рейхом, чия місія стояти пліч-о-пліч, тримаючи високо факел, який направить людство на шляху до досягнення міцного миру». 3 липня 1937 року Гітлер власноручно написав зворотного листа Кока Хіроті [2], де писав про важливість укладання договору та зазначив, що в його основі лежить не тільки давня німецько-японська дружба, а й спільний захист від Комуністичного Інтернаціоналу, що загрожує миру в усьому світі.

12 липня 1937 року була зареєстрована доповідь про аудієнцію пана Хісаші Ішіда (Hisashi Ishida), посла Японії в Німеччині, з рейхсканцлером Адольфом Гітлером [3]. Вона відбулася 29 червня 1937 року, Хісаші Ішіда передав